

Rijssbergen.

Den 1° juni 1896 bezocht ik de gemeente Rijssbergen. Omstreeks 4,15 uit 't hondert verhooftjes, kwam ik omstreeks 4,45 aan het gemeentehuis aan. - Behalve het luiden van de klokken in den kerktooren, en het uitroepen van een enkele slag, hadden de inwoners niets bijzonders gedaan. - Op het Raadhuis vond ik den burgemeester en den wethouder Dalem, de andere wethouder was ziek. - Ik zat op het raadhuis met hen nadere te praten; op de audiencie vertocheen niemand (de pastoor was uit, en had een haardje gezonden); de burgemeester, tevens secretaris, moest op de secretarie aan Klasens inlichtingen geven, goodat ik ten slotte met den wethouder Dalem alleen overbleef.

Ditze, een geschikte opgeklaarde boer, vertelde mij, waarin het landbouwbedrijf voornamelijk te Rijssbergen bestaat, nl. in het mesten van kalveren, die in ± 12 weken niet moedervijf en dan van f 60.- f 70.- gelden; nachtere halven van f 9.- heelen daar goedkoop; op het oogenblik had hij er een paar, waarvoor hij f 49.- betaald had.

Het is voor de boeren in Rijssbergen moeilijk om arbeiders te krijgen; deze leggen zich op vruchten teelt, vooral frambozen en aardbeien toe; die vruchten worden per tram naar Antwerpen gezonden en brengend daar veel geld op. Doordat de arbeiders op hun eigen land hun werk zoeken en hun brood verdienen, hebben de boeren gebrek aan werkkrachten, en zijn zij verplicht hunne bedrijven te verminderen en op kleiner schaal uit te oefenen. -

Amen heeft men te Rijssbergen niet; de ambtenaren hebben dientengevolge ruime fondsen en besteden die in het belang der gemeente; zoo betaalt de Roomsche arme o.a. f 100.- 's jaars aan de vroedvrouw.

De burgerlijke gemeente van Rijssbergen is doodarm. In 1895 werd de openbare school verbouwd; behalve de gewone 25% subsidie gaf het Rijk nog ene buitengewone subsidie van 75% in de kosten van den bouw. - De burgemeester (een fatsoenlijk man, zo'n van een vroegeren doctor te Rijssbergen) had en smeekte, dat ik toch zou zeggen, dat de gemeente een ruime subsidie in 1896 zou krijgen in de kosten van het onderwijs, brachelloos art: 49 der

Rijssbergen.

onderrichtsweet. Toch bij die subsidie, waarop hij zeide gerekend te hebben, goede moedermisser, dan wist hij niet, hoe hij evenwicht in het gemeentehuishouden zou moeten houden. Dat vele gemeentefinanciën betrekkelijk welvaartend doet zijn, - het onderwijs nl. dat op bijzondere schools voor de meisjes gegeven wordt, - ontbrekt te Rijssbergen. Daar is geen bijzondere school; jongens en meisjes maken uitsluitend gebruik van het openbaar onderwijs. - De administratie van den secretaris liet weinig te wenschen over; op die van den onderwijzer moesten enkele opmerkingen gemaakt worden.

Vele gronden te Rijssbergen behoren aan de gemeente Utrecht, de Breda, ook andere Belgen hebben daar nog al groot bezit; in de gemeente Etten zijnde, vernam ik zulks van den burgemeester van Gasselbeek; deze bejaagt nl. het meerendeel van die gronden.

Den 12 September 1900 kwam ik weer in Rijssbergen. Voor mijne audiëntie had zich weer niemand aangemeld, zoodat ik met B. en W. den bijl moest doodpraten. B. dauiden was de burgemeester nog eenigen bijl afvergig om Klaes te helpen. Ik vernam van den burgemeester, dat hij den 16 October 1858 als klerk op de secretarie kwam; doch hij den 24 April 1868 secretaris, en in 1873 gemeenteambtenaar werd, welk ambt hij, toen hij in 1875 burgemeester werd, meer maatschappen waren. Vanaf 1863 had hij al het werk der secretarie verricht hebben.

De leden van den Raad waren vrij goed over de hele gemeente verdeeld; 1 woonde in de kom (nl. de burgemeester); 2 in Tiggelt, onder wie de wellouder Daemen; 1 te Vraarschot; 1 op Oekel; 1 op Klein Oekel; en 1 op Breedtschat. —

In 1899 kwam er te Rijssbergen een nieuw hoofd der school, als onderwijzer zal hij wel goed zijn, maar hij valt mij in den smadel van het gemeentebestuur. — Hij is oug, huwel en woonde niet in het schoolhuis; tot nu toe alleen hij ook nog niet voorbereid, om het schoolhuis te huurde. Eén vond dit verkeerd, omdat het schoolhuis nu niet op tijd werd gelucht enz. — Men laatte het verder in den onderwijzer, dat hij een vierdaagse uitstapje invaaren,

Rijssbergen.

sene nietswaardigheid, van welke men niet gediend was. —

Rijssbergen zal een eigen doctor krijgen; Dr. Werlenbach, ongehuwd, ⁴⁴ jaren machine officier met een pensioen van f 500 belast zich een villa bouwen even buiten Rijssbergen, langs den weg naar Driehoek. Het 1 November 1906 wordt die villa door hem betrokken; alsdan wordt hij gemeente doctor op een tractement van f 12.00.

Over het algemeen genomen, gaab heb den kleinen man in Rijssbergen bijna zover goed, dien blijkt o.a. uit de inlagen in den Rijks post spaarbank; in 1899 werden daar ruim f 5.000 meer ingelegd dan terugbetaald.

Van de land werthouders, — allebei boeren — vernam ik, dat heb den boeren nog niet zo heel best ging. De grote boeren kennen geen werkvalk krijgen; grote boerderijen zijn onverkeerbaar. Van daar, dat het grote boerbedrijf nog voortdurend wordt ingekrompen, terwijl er nog kleine boerderijen worden bij gebouwd.

Door den nieuwe Raad; Rijssbergen - Breda - Moergestelen konden de boeren goedkooper compost krijgen dan vroeger, haen die langs Denender van Aartselaar werden aangevoerd; daarvan bestond voor Rijssbergen dan ook het grote voordeel van den nieuwe Raad. — Per hl. t. heeft men jaarlijks 60.000 hl. mest nodig; op het ^{nieuwe} land $\frac{2}{3}$ stalmeest en $\frac{1}{3}$ compost; op het bouwland $\frac{3}{4}$ stalmeest en $\frac{1}{4}$ compost. — Een wagon compost van 10.000 hl. kost apels op te Rijssbergen aangevoerd f 13.35; op de hl. t. mest land wordt dus voor f 26.40 gestrooid, op de hl. t. bouwland voor ± f 2.0. — Vuur klever wordt soms nog iets meer gebruikt.

Bij gemeenteraadsverkiezingen is er nog al eens strijd; een ~~oude~~ boer, gehuwd met een ~~oude~~ weduwe met meerdere kinderen, wonende op ^{rijke} tractie meermalen een spaak in het wiel te steken; tot nu toe zonder succes. Er is op dien man veel te zeeggen; hij was altijd een van zijn stijf, doekens ongeschikt; hij bestookte te Breda de publieke huizen, en rijdt daar met een rijtuig met 2 paarden heen enz. enz.

Toen ik later in Purphen kwam, klaagde het hoofd der

Rijssbergen.

schokt te Sprundel, Teijen, over onrechtmatige handelingen van den burgemeester van Rijssbergen. — Gommersis enl. Commissaris van den stoomtram Rijssbergen - Blooy, straaten; in die qualiteit had hij te Rijssbergen van de zuster van Teijen een stoep brachten te koopen voor den tram; hij had 54 fl² noodig; vrouw Teijen had daarvoor fl 500,- gevraagd; Gommers had fl 50. geboden; het eind was geweest, dat Gommers den tram over de stoep had laten leggen, en aan vrouw Teijen niets had betaald. — Ik ga dan Teijen te kennen, dat naar mijne mening de vraag van zijne zuster ± fl 10 per centiare, buitenproportionalig hoog was; dat op die wijze nooit een werkl van algemeen nut tot stand kon komen; maar doch in ieder geval de burgemeester van Rijssbergen iemand anders was dan de commissaris van den tram; en doch, als zijne zuster zich te beklagen had over handelingen van het bestuur van den tram, dij zich deswegens tot den burgerlijken recht kon wenden.

Den 20 April 1904 kwam ik weer in Rijssbergen. Ik reed er vanuit Freda heen, bezocht te voorn 's Princenhage, en later Zundert. Van uit Zundert keerde ik per tram naar Freda terug.

15% ~~gedwongen huurlijnen~~; geringe chekje gehouden.

Bij candidatuurstelling werden de opperende raadsleden meestal gekozen; bij enkele vacaturen is er gewoonlijk stemming. Een enkele uitschot de candidaten, wanneer de verhuring een voorbij is. —

Dr. Werkenbrach is ~~soms~~ ¹ Octobre weg, bijgevolg met een meisje; bewaart ^{ditwijls} dinsdag niet in de kerk; gaf veel aanstaat; men is blij, dat men hem heeft.

In dienst aan de Broeders en kapelaan van der Spijten; de leeren bewaaren kunnen opwachting maken, en hadden niets bijzonders te vertellen.

Verordening op het verkeer heeft veel geholpen, vooral omdat er te Zundert ook een is; kapelletje in lucifers papier en kunnen nu niet meer in de gemeente.

Van B. en W. met nadruk beloogd, dat gemeente onderhouder waterleidingen te horen last mocht nemen

Rijssbergen.

en alles uit één hand moet in orde maken; de leeren hadden er wel oren naar.

Nu Dr. Werkenbrach vertrouwen is, is wel voorloping in de geneeskundige armenverzorging waarmee door de hiepster uit 's Princenhage. En zul (zie) binnenhart buiten berevraag van de gemeentehas te Rijssbergen vestigen. De spoedhart uit Hellegatsblie, de vader van een grote blaemhoochere te Rijssbergen; deze zal dan de mensen geneeskundig behoeftelen. Dat is jammer, dat hij Pro. Gestant is.

We gemeente ontvanger maakt zeker 3 maal 5 jaren uit nogt geslacht van bewaren; hij weet niet heel veel van!

We politie wordt, wanneer het noodig is, versterkt door de marechaussee uit Zundert, oft door die uit Spijkelijk. Wie uit Sprundel komt moet wachten.

Er wordt slechts aan 5 kinderen berichtingsonderwijs gegeven. — Schoolverzuim komt weinig voor.

Er was vroeger te Rijssbergen een stoomtrambedrijf; door gebrek aan samenwerking ging die te niet. De meeste goederen altemaal worden getallen. —

Armoechte ridders in Rijssbergen niet geleden; er zijn misschien genoegheden te zijn te herbergen armen.

Den 20 tllc 1908 kwam ik weer in Rijssbergen. De, halve de pastoor en de kapelaan had niemand zich aangemeld voor de audiëntie; de leeren hadden niets bijzonders te vertellen, behalve dat de oude kapelaan - van den Spijten - een nette jonge man, maar humeur was gezeten, en op het ogenblik daar als pastoor een parochie bekleedde, zo groot als de provincie Noordbrabant. —

Met B. en W. besprak ik de moeilijkheden met de voorstaan Flappenbergmatters, de dochter van den vorigen veldwachter.

De leeren hielden vol, dat ook de kapelidapecker van de Valles gezondheid eenzijdig ingelicht was, en q. s. dien berigt volg ook meer eenzijdig ingelicht had. Daarom onder ogen voorwaarde aan juffe. Flappenbergmatters benoemd worden; men vindt hier absoluut niet; men hooppte, dat de begroting 1908 spoedig door gedep. stat.

Rijssbergen.

goedgekeurd zou worden. Want er geen behoefte was aan extra verloskundige hulp bleek volgens H. en W. daaruit, dat er in de laatste paar jaren geen verlossingen zonder beweegde des kundige verloskundige hulp hadden plaats gehad.

Er is nog geen roomboterfabriek in de gemeente; de melk wordt naar Effen af en worden kalveren mede ge- nest; $\frac{1}{3}$ van de boeren nesten kalveren; naar een schatting worden er jaarlijks 1000 nesten; ze brengen \pm f 500 op.

Voor drie jaren terug was er een afdeeling van den Boerenbond opgericht; men was ongelukkig in de keuze van een penningmeester, de heemst; deze had een bok in de kas van f 2600; daarmit een procedure van den Boerenbond (v. d. Kiesen) contra de heemst (v. Claesdijk) het vertrouwen der landbouwers isdaar in den Boerenbond is daardoor ernstig gescheidt; vele verlaten den Boerenbond, en worden weer lid van de voegere landbouwvereniging, van welke Van de Wall, burgemeester van Zundert, voorzitter is.

Veel frambozen; altijd nog meer; de vruchten gaan deels naar Duitsland, deels naar de pampfabriek te Princenhage, of die te Zutphen.

De aardbeincultuur blijft stationair; de vruchten gaan veel naar Breda, en voor de rest naar Antwerpen.

Er is nog steeds geen basisschool in de gemeente; het hoofd der school thans gebouwd en bewoont liet schoolhuis; men heeft thans geen moeite meer met het schoolhoofd.

Het juicht het zeer toe, dat het onderhoud der waterleidingen ten laste der gemeenteraad is gebracht; de algemeen bestand is dieningsvolge een verbeterd, in den afgelopen winter werd een enkele maal bij het gemeentebureau over den onvoldoende bestand geklaagd, heb geen enkele des winters vrij dienstig plaats had.

De burgemeester van Zundert, een zoon van Gommer, den burgemeester van Rijssbergen, heeft een bronnendienst gemaakt om het opeenschrijven van Rijssbergen; hij is lid geworden van het provinciaal gerechtschap te 's Hertogenbosch, en hoopt op die wijze zijn manuscript gedrukt en uitgegeven te krijgen.

Rijssbergen.

Ten 28 februari 1912 kwam ik over in de gemeente. Vanuit hotel de Kroon te Breda reed ik eerst naar Princenhage; dan naar Rijssbergen en eindelijk naar Effen, van waar ik naar Breda terugkeerde.

Burgemeester Gommer was zeer onder den indruk van het verlies van zijn echtgenote, die bij voor een maanden verloof; hij wacht nu alleen, terwijl een mind zijn huishouden doet.

Rijssbergen gaat zeer vooruit; vooral den kleinen man gaat het goed, dank de cultuur van aardbeien en vooral van frambozen. In 1911 had den frambozen op $\frac{1}{2}$ hectare brouwe f 1000 opgebracht, waarvan netto voor de menschen zeker f 500 overbleef. De boeren kunnen zich niet zood op de frambozencultuur beleggen, omdat de plek valt juist in den oogsttijd, en zij dan geen handen kunnen krijgen om te plukken; maar den kleineren menschen niet groote gevinnen gaat het juist door dat grote kinderthal goed.

De waarde van de gronden is dieningsvolge enorm gestegen; het is niet bijzonders, wanneer voor den aard van een uitgebreid stenenhuis f 1400 per hectare betaald wordt.

Er is nog geen roomboterfabriek; de mensen blijven nog steeds kalveren nesten; daartoe worden, vooral onder Oosterhout, de meestere kalveren opgekocht; normale prijs voor die kalveren is \pm f 22.

Er wordt wel grond ontgaan; geen grote complexen, maar stukken van 3 à 4 hectaren, welke door de boeren dat weiland worden aangelegd, en in hun bedrijf geïnvesteerd worden. Als het land waarvan te krijgen was, zou er nog wel meer ontgaan worden; maar langs den weg Princenhage - Zundert zal in enkele jaren geen heide meer te zien zijn.

Burgemeester is Commissaris van Raad Rijssbergen-grens, in aanstelling te Heusden aan het net van de Vlaamsche Relyes; de Raad rendert niet, doch nu nog wel een dividend uit. Burgemeester heeft geen aandelen, en kreeg, als Commissaris nog maar een kleine cent.

Rijswijk.

Den 9^{den} Augustus 1921 kwam ik weer in Rijswijk. Later bezocht ik ook nog Vosterhout.

Burgemeester Hubert maakt een goede indruk; op verstandige wijze gaat hij met zijn medeburgers om. Er is een grote roomsche kerk in aanbouw, m. i. te groot voor de gemeente. — Met het oog op den huidigen koers den effecten wilde de pastoor die liever nu niet te gede mochten. Hij legde op de predikstoel zulks aan zijn gemeindelijken uit, en vroeg hen bijdelijk geld ter been tegen 4%. In tien dagen had hij f 110.000. — Wat het den menschen in Rijswijk goed gaat!

Met den burgemeester bezocht ik eerst de in aanbouw zijnde nieuwe kerk; en daarna de oude kerk, die veel te klein is en eigenlijk nergens meer ligt.

In die oude kerk stond ik de grafsteen van kardinaal Frankenbergh; in 1804 werd hij daar begraven.

De kardinaal was afkomstig van Leuven; hem ter ere werd daar een praalgraf gebouwd. Kort voor het uitbreken van den wereldoorlog kwamen de burgemeester van Leuven, een leeuwische geestelijke en nog een derde persoon naar Rijswijk, om te trachten, de laatsch overlijfselen van kardinaal Frankenbergh te verkrijgen voor het praalgraf te Leuven. — De katholieke pastoor van Rijswijk, de Heer Broeders, wilde er niet van horen; de intezetenen kwamen op het graf van den kardinaal liggen; hij wilde de laatste overlijfselen niet laten volgen. — De leeuwen wilden dan een goed werk doen, als de Pastoor toegaf. De Pastoor verklaarde toen, dat er een nieuwe kerk moest gebouwd worden. — Het is jammer, dat hij dan geen bedrag heeft willen naamsen, want dan zou het hem zijn uitbetaald. — Kort daarop is de oorlog uitgebroken, en is er van de kerk noch verder niets gekomen.

Burgemeester spraken ons thans, nu het in de gemeente 200 gulden gaan, een nieuw Raadhuis te bouwen. Als er later minder geld verdient wordt, dan komt er wellicht niets meer van.

Rijswijk.

Burgemeester wil het nieuwe Raadhuis bouwen op de pleats waar het oude staat; het terrein is echter te klein, hij moet de beschikking maken hadden over een stukje terrein van den Pastor. — Na den Pastor een goed woord gedaan, om der gemeente in deze ter wille te zijn; ik zeer, dat de Pastor het niet zal doen.

De gemeente gaat sterke voort; maar regning werden er voor f 100.000 frambozen verkocht; aan inhoudelijke regning werd tot nu toe f 80.000 uitbetaald; de soldaten verbeelden toch zeker honderd f 40.000.

Niet alleen de kleine mensen helen tegenwoordig frambozen; ook de grote baeren doen zulks, en trachten hun landbouw bedrijf daarnaar in te richten.

Een Frabberdassische C. W. er drijft op kleine den boomgaard op Westlandsche manier: onder glas holt hij kruikommers, komaten en druiven.

Den 11^{den} Juli 1921 bezocht ik Rijswijk en Leiderdorp.

De morgenvoogd was hier niet bijzonder groot. Van gemeentemoge werd er niets voor gedaan. Na het vertrek van de huishoudens van 5 gehuurde soldaat commissen kwamen er 5 woningen ledig. Met Rijks premie zullen er nog 5 nieuwe woningen gebouwd worden; daarmee is dan een de behoefte volstaan.

Na de laatste Raadsverkiezing werden 3 nieuwe Raadsleden gekozen, Zeelen - Soffers - Peerts. — Onverwacht stond het dus in den Raad 4 tegen 3. — Toen Peerts tot de ontdekking kwam, dat Zeelen en Soffers een apposition gescrewd hadden, moest hij niets meer van hen hebben, en liep hij over naar de partij van den burgemeester. Zodat het thans staft 5 tegen 2.

Zeelen was oppichter voor Dr. Synderman. Tegen deze zijn ontgaaning van f 110.000 aan blenkes verkocht, werd hij oppichter voor Venker. Hij wist blenkes te bewegen om nog 200 fl. t. ter opgaaning bij te koo-

Rijswijken.

pen. Voor die gronden bestonden geen andere uit, wegen, dan over hand van ~~de~~ ~~de~~ deelen; dese wilde niet uitwegen, henzij Henkes zijn heile boerderij aankocht voor f 50.000. — Henkes liet de boerderij schatten; geschat op f 20.000. — Henkes baad f 25.000 en ging zelfs tot f 45.000. — Daar kon hij een uit, meekrijgen over andere gronden, en liet ~~de~~ ~~de~~ deelen met zijn boerderij zitten. — Deelen bleef natuurlijke geen oproep meer voor Henkes. — Op de boerderij van deelen staat f 12.000 hypothek; Zeelen heeft bishendin nog al losse schuld. Sinds zijn mislukte speculatie is hij 200 lastig gevonden; en is hij voortdurend in oppositie tegen het gemeentebestuur. Tegen het waterschapsbestuur van de Daven markt en.

De waterleidingen onder Rijswijken worden over het algemeen goed onderhouden. Nietwan is uitgezond over de Leylaap; deze loopt langs de Belgische grens, en moet eenzijdig onderhouden worden door Rijswijken en Denderd; anderzijds door Heerde en IJssel. — Rijswijken en Denderd willen gauwe werken; Heerde en IJssel alleen, wanneer er een grote subsidie gegeven wordt door de Provincie Antwerpen. Het zal nu wel wat duren, eer op de aanvraag om subsidie besloten wordt. — En middellerruijl verloopt de goede tijd om te werken: op het moment ligt alles droog.

Het gaat den menschen goed; geen armen. Voldoende arbeidsgelegenheid. Wel jongens gaan naar de katoen fabriek te Breda.

Boeren hebben veel geld over voor hun vee; er zijn minstens 20 stambak koeien; een stierboerderij betaalde f 2500. — voor een stier.

Ten 15 juni 1925 kwam ik weer in Rijswijken; later op den dag ging ik nog naar Denderd.

Rijswijken is een sterk vooruitgaande gemeente; op het moment zijn er een twintig huizen of schuren in aan-

Rijswijken

bouw. Woninglood is er niet. Wat er te koop komt zijn beschrijfjes met 2 à 3 hl. t. grond. Waren die te kopen, dan zou den verschillende paartjes kunnen trouwen, die nu nog moeten wachten. — Ongecultiveerde grond is er haast niet meer.

In den Raad zitten 4 boeren en 3 burgers; bij raadsverkiezingen wordt er om de zetels hard gestreden.

Groote oppositie bij alles onderhoudt het gemeentebestuur, en vooral de burgemeester van het Kraadslid Zeelen, die daarbij gesteund wordt door het Kraadslid Cornelis Vermeeren.

In de verwachting, dat Zeelen met vele klachten zou komen, had de burgemeester hem een briefje geschreven om hem te redden, dat ik audience gaf. Zeelen was echter niet verschenen.

Iet den steun van Ijsselp. Stat. kreeg Rijswijken nog 25% Rijks subsidie in de kosten van den bouw van een nieuwe school. Bouwkosten f 56.000. — Die f 14.000. werden gebruikt om de oude school geheel te verbouwen en tot Kraadhuis in te richten. Het ziet er alles heel goed uit; er is veel ruimte. waarvan meer goed party gebruik is; de burgemeester was er blijkaar trotsch op, dat hij niet tegenstaande de scherpe oppositie van Zeelen, in verlaagd was dit Kraadhuis te bouwen.

Iet V. en W. ging ik de nieuw gebaarde brug over de Af Meirip in oogenschouw nemen; Bouwkosten ± f 8000. — het ziet er heel solide uit. In Denderd meent men, dat de brug te nauw is. De afsbroonen van het water belet, en dat men dienengevolge waterlast beeld in Denderd. — Ben W. van Rijswijken ontkennen dat den sterkste; van den winter had er voor de brug geen opstrooming van water plaats; maar de Af Meirip zit vol sandbanken en vuil; en daardoor wordt het snel afvoeren van het water belet.

Daarna ging ik een beroemde stambakstier van Overijsselsek rat + 3 jr oud bekijken. De verbeeld een pracht exemplaar, maar n.m.m. te zuur om licht geborreld vee te delken. De ervaring was evenwel een andere, de stier schijnt zielvoldaande op te geven, want daet de le-

Rijswijk

Bespringen hoe niet onder het gewicht bezwaart.

Tegen warenkeuring en vleeskbeheering hoort men niet meer mopperen; beide zijn nuttig.

Het elektriciteitsbedrijf dekt zich; ooden 25 cent; men klacht echter, dat men de administratiekosten van de Dnem te hoog vindt.

De toestand van de akene klasje is zeer gunstig; arbeide is in Rijswijk niet bekend.

Het beschikbaar inkomen van de ingezetenen ging met een hon vooruit, en bedraagt thans f 6.80.000.

Paroleien en frambozen brachten in 1924 zeker f 150.000 op, plekloon 16 tot 18 cent per uur. Alles gaat naar de veiling te Breda; veilingkosten 5%.

Onderhoud van de weg loop. — Dit stroompje vormt over een lange afstand de grens tussen Rijswijk en Leiden, eerstzijds, en Bleiswijk en Lelystad anderzijds. — Het is erg slecht in druk, en doet daardoor veel schade.

De Heide Maatschappij maakte een plan op tot verbetering, dat 200 f 3.5.000 kosten. Rijswijk en Leiden hadden daarvan wel hebben willen betrekken; maar Bleiswijk en Lelystad zijn te arm, terwijl de provincie Antwerpen er ook geen geld voor beschikbaar kon stellen. — Lelystad had zelfs moeite om aan de Heide Maatschappij de kosten van het opstellen van het plan te remboverseeren. — Er komt niets van.

Rijswijk